

TRIADNI CEPHALOPODI IZPOD PECE

Ljubo Žlebnič

Z 2 fotografijama v prilogi

Pri geološkem kartiranju okoli Pece na Koroškem sta zbrala ing. Boris Berce in ing. Milan Hamrla v temnosivem triadnem apnencu precej fosilnega materiala, med njim tudi nekaj odlomkov hišic cephalopodov. Okamenine so slabo ohranjene, tako da v večini primerov ni bilo mogoče določiti vrste, v nekaterih pa niti rodu. Vsi primerki so z istega mesta, ki se nahaja na južnem pobočju Pece, 500 m severovzhodno od kmetije Končnik.

Zastopane so naslednje vrste:

Ceratites trinodosus Mojs.

Ceratites sp. ind.

Ptychites sp. ind.

Sturia sp. ind.

Nautilus sp. ind.

Genus: *Ceratites* de Haan

Ceratites trinodosus Mojs.

- 1882 *Ceratites trinodosus* E. v. Mojsisovíc: Cephalopoden der mediterranen Triasprovinz p. 29 Taf. VIII. Fig. 5, 6, 7, 9.
- 1888 *Ceratites trinodosus* Fr. v. Hauer. Die Cephalopoden der bosnischen Muschelkalkes von Hag Bulog bei Sarajevo. L. c. pag. 26.
- 1896 *Ceratites trinodosus* Fr. v. Hauer. Beiträge zur Kenntnis der Cephalopoden aus der Trias von Bosnien II. L. c. pag. 252.
- 1896 *Ceratites binodosus* G. v. Arthaber. Die Cephalopodenfauna der Reiflinger Kalke. L. c. pag. 197, Taf. IV. Fig. 3 a, b, c, Taf. XXIII (XI) Fig. 1.
- 1914 *Ceratites trinodosus* R. Kraus. Cephalopodi ljuštarnog vapnenca kraj Gacka u Hercegovini. Glasnik zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini. Sarajevo 1914, p. 507.

Najbolje sta ohranjena dva primerka, ki pripadata vrsti *Ceratites trinodosus* Mojs. Žal sta to le odlomka zadnjega zavoja, vendar sem ju lahko določil, saj je lobna črta prav lepo razkrita. Razumljivo je, da na podlagi teh odlomkov ni mogoče podati točnih dimenzij fosilov, skušal pa sem rekonstruirati vsaj glavne. Premer doseže pri prvem primerku

Triadni cephalopodi izpod Pece
 Triassic Cephalopods from Peca

1. sl. — Fig. 1.

Ceratites trinodosus Mojs.
 Jedro iz temnosivega apnenca na južnem pobočju Pece. 2 × povečano.
 Core of dark grey limestone on the southern slope of Peca-Mountain. 2 × enlarg.

2. sl. — Fig. 2.

Ceratites trinodosus Mojs.
 Odlomek kamenega jedra iz temnosivega apnenca na južnem pobočju Pece. 2 × povečano.
 Fragment of core of dark grey limestone on the southern slope of Peca-Mountain. 2 × enlarg.

3. sl. — Fig. 3.

Ceratites trinodosus Mojs.
 Lobna črta primerka na 1. sliki v naravni velikosti.
 Lobal line of the specimen of 1st fig. in natural size.

okrog 55 mm, pri drugem pa približno 47 mm, višina zadnjega zavoja pri prvem 23 mm, pri drugem 18,5 mm, širina pa (od rebra do rebra) pri prvem 14 mm, pri drugem 11,5 mm. Širina popka je pri prvem primerku okrog 15 mm, pri drugem popek ni ohranjen. Sicer pa je, kot sem razbral iz Mojsisoviczeve razprave »Cephalopoden der mediterranen Triasprovinz«, velikost posameznih primerkov zelo različna. Eksterni del zavoja je gladek, brez reber ali vozlov, le greben je prav lahko izražen, posebno pri drugem, manjšem primerku. V tem je precej podoben vrsti *Ceratites elegans* Mojs., vendar je po drugi strani širina zavoja našega primerka precej manjša, kot ustreza tej vrsti. Na lateralni strani zavoja imamo glavna rebra, ki segajo od popka do eksternega dela zavoja in imajo po tri vozle (trne). Vmes imamo še drugotna rebra, ki segajo približno od sredine boka do eksternega dela in imajo tu en vozle. Pripomniti moram, da so vozli na robu popka, posebno na prvem, večjem primerku, slabše izraženi, tako da na prvi pogled dobimo vtis, kot da jih sploh ni. Razen tega moram navesti še eno značilnost, po kateri se loči *Ceratites trinodosus* od ostalih vrst. Število lateralnih vozlov pri vrsti *C. trinodosus* je namreč za polovico manjše kot število vozlov na eksterne delu, razen tega je število vozlov na robu popka enako številu lateralnih vozlov. Tako razporeditev vozlov posebno lepo vidimo pri manjšem primerku, malo slabše pa pri večjem.

Rebra so radialna, v eksterne delu rahlo, komaj opazno upognjena naprej.

Lobna črta je tipična ceratitna z globokimi, nazobčanimi lobi. Od eksterne delu do popka se razvrste eksterni lobus, lateralni, ki je najgloblji, ter dva sukcesivna (auksiliarna) loba.

Ceratites sp. ind.

Razen opisanih, razmeroma dobro ohranjenih primerkov, imamo še nekaj odlomkov precej slabše ohranjenih amonitov, ki vsaj po zunanem videzu sodeč pripadajo rodu *Ceratites*. Kaj natančnejšega pa ni mogoče reči, ker so preslabo ohranjeni.

Genus: *Sturia* Mojs.

Sturia sp. ind.

Na razpolago sem imel le del odtisa lupine. Po značilnih spiralnih rebrih in po komplicirani amonitni lobni črti, ki pa je razkrita le v fragmentih, sklepam, da gre v tem primeru za rod *Sturia*. Vrste seveda samo na podlagi tega ni mogoče določiti, kajti ohranjen ni niti popek, niti ni bilo mogoče vsaj približno rekonstruirati dimenzij. Gotovo je le to, da je primerek precej velik, tako da se v tem oziru najbolj približuje vrsti *Sturia sansovinii* Mojs. Razen tega pa ustreza tej vrsti tudi medsebojna oddaljenost reber kakor tudi oblika reber. Na podlagi vseh teh dejstev lahko trdim, da gre v našem primeru za rod *Sturia*, ne pa morda za rodova *Cladiscites* ali *Procladiscites*, ki imata tudi spiralna rebra.

Razlika je v tem, da so rebra pri obeh rodovih enaka tako v eksternem kot v lateralnem delu zavoja, nasprotno pa so rebra pri rodu *Sturia* v eksternem delu ozka in ostro izražena, v bližini popka pa široka. Ravno to opazimo tudi na našem primerku.

Genus: *Ptychites* Mojs.

Ptychites sp. ind.

Najden je bil le en primerek in še to le del zadnjega zavoja. Zaradi tega tudi nisem mogel točno izmeriti širine zavoja, niti nisem mogel natančno izmeriti premera lupine. Višine zavoja pa sploh nisem mogel določiti.

Premer lupine, ki sem ga rekonstruiral, doseže okrog 76 mm, širina zadnjega zavoja (od rebra do rebra) pa okrog 17 mm. Rebra imajo obliko črke s. Poleg izrazitih in širokih reber imamo tudi številna finejša rebra, ki so ravno tako valovita. Eksterni del zavoja ima obliko ne preostrega grebena.

Nautiloidea

Nautilus sp. ind.

Razen amonitov so zastopani med okameninami tudi nautiloidi. Ti so še slabše ohranjeni kot amoniti. Lepo pa je razkrita lobna črta, ki je primitivna in nenazobčana. Zato lahko z gotovostjo trdim, da gre vsaj pri dveh primerkih za rod *Nautilus*.

Na lobni črti opazimo le eksterni lobus ter prvi in drugi lateralni lobus. Lobi so plitvi, malo globlji je le prvi lateralni lobus.

Na podlagi določenih fosilov lahko uvrstimo horizont, v katerem so bili fosili najdeni, v oddelek *trinodosus* anizične stopnje triade. Kot vemo, pripadajo skladi *trinodosus* zgornjemu delu anizične stopnje in so torej tudi skladi tega horizonta iste starosti.

Sprejel uredniški odbor dne 17. novembra 1955.

TRIASSIC CEPHALOPODS FROM PECA

Fossil remains of Triassic cephalopods found by Ing. Boris Berce and Ing. Milan Hamrla on the southern slope of Peca, 500 m north of the farm Končnik, are being discussed.

The cephalopods belong to the following species:

Ceratites trinodosus Mojs.

Ceratites sp. ind.

Ptychites sp. ind.

Sturia sp. ind.

Nautilus sp. ind.

Ceratites trinodosus Mojs. (Fig. 1 and 2)

The species is represented by two fragments of the posterior convolution. The suture line is well preserved and typically ceratitic. As to other details the two fragments agree with those described in Mojsisovicz's paper "Die Cephalopoden der mediterranen Triasprovinz".

Ceratites sp. ind.

Beside the described, relatively well preserved shells there are several fragments of ammonites of the genus *Ceratites*. No exact classification was possible as the fragments are very poorly preserved.

Sturia sp. ind.

Only a fragment of the shell impression is preserved. The characteristic spiral ribs being ventrally narrow, and clear-out as well as laterally broad and flattened seem to indicate that the species is related to *Sturia sansovinii* Mojs., and should not be classified with the genus *Cladiscites* or *Procladiscites*.

Ptychites sp. ind.

The poorly preserved fragment of the posterior convolution shows numerous broader as well as finer ribs in the form of the letter S. The ventral part of the convolution has the form of a not too sharp ridge.

Beside the ammonites there are several nautilidae which, however are so poorly preserved that it was impossible to classify them. Only the nautiloid suture line indicates that they belong to this subclass.

Conclusion

On the basis of these fossil remains the horizon in which they were found should belong to the Upper Anisian Triassic i. e. the so-called *Trinodosus*-horizon.

LITERATURA

Mojsisovicz, E. v., 1882, Die Cephalopoden der mediterranen Triasprovinz. Abhandlungen der Geologischen Reichsanstalt. Wien, Band X.

Hauer, Fr. v., 1887, Die Cephalopoden des bosnischen Muschelkalkes von Han Bulog bei Sarajevo. Denkschriften der kais. Akademie der Wissenschaften Math. nat. Cl. Bd. LIV. Wien.

Hauer, Fr. v., 1896, Beiträge zur Kenntnis der Cephalopoden aus der Trias von Bosnien, Neue Funde aus dem Muschelkalk von Han Bulog bei Sarajevo. Denkschriften der kais. Akademie der Wissenschaften. Math. nat. Cl. Bd. LIX. Wien.

Salopek, M., 1918, Monografija trijadičke cefalopodne faune Kuna-Gore. Odštampano iz 13. sveska »Prirodoslovnih istraživanja«, Zagreb.

Kraus, R., 1914, Cefalopodi ljuštarnog vapnenca kraj Gacka u Hercegovini. Glasnik zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini. Sarajevo.